

راهکارهای نهادینه کردن تفکر تقریب در دانشگاه‌ها

به گزارش روابط عمومی مجمع جهانی تقریب مذاهب اسلامی، پنجاه و پنجمین نشست از نشست‌های علمی پژوهشگاه مطالعات تقریبی با حضور و ارائه دکتر ناصر قلی سارلی دستیار ویژه دبیرکل در امور دانشگاهی با موضوع «راهکارهای نهادینه کردن تفکر تقریب در دانشگاه‌ها» در ۲۹ آذرماه ۱۴۰۱ با حضور ریاست محترم و پژوهشگران ارجمند پژوهشگاه به صورت حضوری و نیز با حضور مجازی فعالین و علاقه‌مندان بحث وحدت و تقریب برگزار گردید.

دکتر سارلی دانشیار دانشگاه خوارزمی و فعال عرصه‌های اجتماعی و تقریبی در تهران و منطقه ترکمن‌صحرا و دستیار ویژه دبیرکل محترم مجمع تقریب در امور دانشگاهی هستند.

ایشان وظیفه خود را این گونه تبیین نمود که گسترش دامنه و دیپلماسی تقریب به دانشگاه‌ها و استفاده از مراکز دانشگاهی در جهت تحقق تقریب و تلاش برای تهیه پیوست علمی برای فعالیت‌های تقریبی مراد و منظور و مأموریت ما است، امید که معاونت علمی دبیرکل شکل بگیرد و در این راستا فعالیت بیشتری انجام شود.

دکتر سارلی ادامه داد که باید آشنایی با فضای فرهنگی سیاسی و قومیتی کشورهای مختلف داشت تا بتوان تقریب و وحدت را پیش برد. از این رو همکاری با پژوهشگران و اساتید دانشگاه و تعامل دانشگاه و تقریب باید افزایش یابد. تقویت امت واحده در دستور کار ما است و بنا داریم از اصحاب علوم مختلف دانشگاهی در امر تقریب و وحدت استفاده کنیم، در سه حوزه کار را پیش برده ایم و جلسات با اساتید و صاحب نظران رشته علوم اجتماعی، جامعه شناسی و مطالعات فرهنگی و نیز رشته روابط بین الملل و علوم سیاسی و اندیشه سیاسی و دیگر رشته های علوم سیاسی و همچنین رشته جغرافیای سیاسی داشته ایم و جلسه با صاحب نظران اقتصاد بین المللی را هم در دست اقدام داریم.

دکتر سارلی در مورد گنجاندن مفاهیم تقریبی در متون آموزشی کشور، ابتدا این سؤال را مطرح کردند که ما چگونه، کی و چطور باید مفاهیم تقریبی را وارد کتاب های درسی کنیم و چگونه این مفاهیم آموزش دهیم؟ ایشان در پاسخ به این سؤال مهم خودشان، گفتند که صلاح نیست در دبستان و دبیرستان، مستقیم وارد بیان این مسئله شد، گرچه غیرمستقیم می توان مسائلی را مطرح کرد؛ اما در دانشگاه ها، دانشجویان با کسانی هم کلاس و یا هم اتاقی و یا ساکن یک خوابگاه دانشجویی می شوند که مذهب دیگری دارند و این تجربه جدیدی است و طبع حقیقت جویی و کنجکاوی هم کمک کار این انگیزش است و برای آنها تتبع این امر جالب است. این مقطع مسئله ساز و پرسشگری زیادی دارد و زمینه سؤال هم دارد که تا الان مطرح نبوده و تازه با این سؤال مطرح می شود.

بحث های تقریبی بین حوزه ها و علمای مذهبی مطرح بوده است، اما جمعیت دانشجویان به خاطر شرایط متعدد، آماده ترین افراد برای این امر هستند و تقریب باید در تمام جمعیت های هدف مطرح شود و دانشجویان زمینه یادگیری و آموزش بیشتری دارند.

ایشان در ادامه گفتند که می توان به عنوان یکی از دروس معارف اسلامی، درس تقریب مذاهب اسلامی را داشته باشیم تا اختلافات فقهی، کلامی و تاریخی که وجود دارد تبیین شود و نیز به آن دسته از اتفاقات تاریخی آگاهی پیدا کنند که به این اختلاف دامن زده و به امت اسلامی لطمه زده و به حیثیت و آبروی مسلمانان صدمه زده اند.

بسیاری از فرق انحرافی و تکفیری که معاند و تکفیری هستند به حیثیت اهل سنت صدمه زده اند و از هر مذهبی، فکری را گرفته اند و کاملاً التقاطی هستند که نشانه وهابی بودن آنها همین عدم استناد به یک مذهب و استفاده جهت دار از عقاید مذاهب چهارگانه اهل سنت است.

ایشان در بیان لزوم مفهوم سازی گفتند که ما در حوزه تقریب مذاهب مفهوم سازی جدید لازم داریم ما از چند آیه و روایت مفهوم هایی را گرفته ایم؛ ولی اینها باید بازسازی شوند؛ و مفاهیم جدیدی هم ایجاد شوند، مثلاً: داعش در عراق و سوریه فجایع و خرابی زیادی آفریده اند، اینکه در آن شرایط سخت آیت الله سیستانی آمدند و گفتند اهل سنت نه برادران ما، بلکه انفسنا هستند این کلیدواژه که بر پایه معارف قرآنی است، ادبیات فاخر و تأثیرگذاری ایجاد کرد.

کلیدواژه هایی هم کم رنگ شده اند، مثل امت واحده که مفهوم بالایی دارد و لازم است این کلیدواژه را آموزش دهیم و کلماتی مثل اخوت آن بار معنایی امت واحده ندارند.

دستیار ویژه دبیرکل مجمع تقریب هشدار دادند که امروزه جنبه تفرق حتی در محیط آکادمیک زیاد شده است، امریکایی ها و غربی ها اهل سنت را ارتودکس مسلمانان می نامند و این بار معنایی خاصی دارد که باید از این ادبیات و مفهوم سازی مراقبت و صیانت کرد.

ایشان نسبت نگاه سکولار در دانشگاه ها حتی برای افرادی که رشته های دینی را می خوانند، گفتند که در دانشگاه گاهی نگاه سکولار به قرآن و حدیث دارند؛ یعنی این دروس را می خوانند؛ ولی هیچ اعتقادی به آن ندارند مثل اسلام شناسان غربی یعنی مؤمنانه نیست، درحالی که علوم دینی باید مؤمنانه و برای آخرت باشند.

دکتر سارلی در ادامه گفتند: امروز مسائلی داریم که ده سال پیش نداشتیم، ژرفای تحولات زیاد است و باید با آن همراه بود. تدریس از راه های نهادینه کردن تقریب مذاهب است و علاوه بر آن حتی تشکیل یک مجموعه تقریبی در دانشگاه و لو در قالب یک انجمن علمی، باعث می شود جمعیت علاقه مند اهل سنت کشور در دانشگاه ها به این امور اقبال نشان دهند و جمع شوند و تشکل یابند. می شود و باید بزرگی یا بزرگانی بروند و به پرسش های دانشجویان در این مورد پاسخ لازم و به هنگام داده شود. انجمن علمی باعث می شود مرجع پاسخگویی درست و به هنگام وجود داشته باشد.

ایشان تصریح کردند که لازم است کار تقریبی در دانشگاه انجام شود تا اهل سنت دانشگاه را متشکل کند و به پرسش ها پاسخ کامل و به هنگام بدهد، حتی در اساتید دانشگاه ها هم کسانی هستند که شناخت دقیقی از مذاهب اسلامی و تقریب ندارند؛ من به عنوان اهل سنت در دانشگاه ها بارها چهل اساتید به این مسئله را دیده ام و می فهمم که علاوه بر دانشجویان، اساتید هم به بحث های تقریبی نیاز دارند. البته در دوره های معرفت افزایی هیئت علمی (در دانشگاه خوارزمی که قبلاً دبیرها تربیت می شدند)

می‌توان دوره آموزش تقریب و وحدت گذاشت. این زمینه هست که اگر استاد به مباحث این حوزه علاقه‌مند شود، سمت‌وسوی پایان‌نامه را به‌سوی بحث تقریب و وحدت سوق دهد و در پژوهش‌ها می‌تواند کمک دست ما بشود و برای تقریب مذاهب کمک‌کار و تولیدکننده محتوا می‌شود.

ایشان ادامه دادند که بنده در دانشنامه زبان فارسی که طرح ملی بود همکاری داشتم، قرار شد بنده در تفسیر ابوالفتوح رازی که اولین تفسیر شیعی کامل قرآن به زبان فارسی است، داستان‌ها را به‌صورت مدخل بنویسم که هزار و صد داستان استخراج شد. با اینکه تفسیر شیعی بود هیچ مسئله خلاف و متضاد و متعارض با عقاید من اهل سنت وجود نداشت و کاملاً برای من قابل استفاده بود. واقعاً ما چه قدر در تفسیر نزدیک هستیم و برای من اهل سنت، همه‌ی کتاب یک مفسر شیعی، قابل استفاده است و هیچ امر مخالف اعتقاد من ندارد.

ارائه‌کننده محترم به لزوم نگارش پیوست فرهنگی برای تقریب هم تأکید نموده و گفتند که تقریب یکی از سیاست‌های نظام است و دانشگاه هم در این زمینه باید کاری بکند؛ اما به علت عدم به‌کارگیری دانشگاه برای کار تقریب، پیوست علمی، پیوست فرهنگی، پیوست قومی، پیوست مردم‌شناسی و ... تهیه نشده است؛ یعنی به اندازه کار علمی، پیوست فرهنگی و مذهبی و قوم‌شناسی تهیه نشده است. ترکیه شرایطی دارد عمان شرایطی دارد، مصر شرایط ویژه‌ای دارد، مالزی شرایطی دارد که همه اینها باید در برنامه تقریب برای این کشورها لحاظ شود و بهترین راه به دست آوردن فضای دانشگاه و دانشجویان و اساتید و فضای روشنفکری آن کشورها همین شبکه‌های دانشجویی و اساتید است. دانشجویان و اساتید که به نشست‌ها می‌روند و در همایش‌هایی شرکت می‌کنند، شبکه‌های زیادی دارند که می‌توان این شبکه‌ها را به نفع تقریب فعال کرد؛ البته ایجاد ارتباط یک چیز است و ادامه دادن این ارتباط مسئله دیگری است که باید تدبیر و رعایت شود.

سیاست مجمع این است که ۸۰ درصد کار خارجی و ۲۰ درصد کار داخلی دارد. در سال‌های اخیر بنا بر سیاست‌های درست وزارت علوم جذب دانشجویان خارجی داشته‌ایم و تنها دانشگاه خوارزمی ۶۰۰ دانشجوی غیرایرانی دارد که باید هم با آنان ارتباط گرفت تا پیام‌بر و سفیر ما در کشورشان باشند و هم این ارتباط تداوم داشته باشد و بعد از فارغ‌التحصیلی هم ارتباط و فعال و دائمی داشته باشیم.

ایشان گفت در دانشگاه اعضای هیئت علمی می‌توانند فرصت مطالعاتی شش‌ماهه در خدمت یک نهاد دولتی یا غیردولتی جامعه یا صنعت باشند و مسئله‌ای را برای صنعت یا جامعه حل کنند و ما صحبت کردیم و این فرصت مطالعاتی را برای اساتید دانشگاهی فراهم کرده‌ایم که به تقریب مذاهب بیایند و در مورد مسائل

آن تحقیق و راهکاریابی کنند.

متأسفانه، ما فقط در برخی مناسبت‌های تقویمی مثل هفته وحدت استفاده می‌کنیم درحالی‌که مناسبت‌های مختلف را می‌توان دست‌مایه فعالیت‌های تقریبی قرار داد. پیوست تقریبی مراسم‌های مناسبت‌های مختلف را باید تدوین و رعایت کرد و می‌توان به صورت پایلوت در دانشگاه‌ها پیوست تقریبی مثلاً دهه محرم را آزمایش کنیم و بازخورد بگیریم.

دوستان من همه شیعه هستند وقتی تعاملات میان افراد زیاد و از نزدیک باشد سوءبرداشت‌ها به وجود نخواهد آمد و تقریب عملاً جا می‌افتد، لذا اردوی دانشجویی تلفیقی و افزایش تعامل بین دانشجویان و تبادل دانشجویان به این امر کمک می‌کند.

تعامل بین دانشجویان مذاهب مختلف در دانشگاه و خوابگاه دانشجویی زیاد است، بیشتر بر روی تفاوت عقیدتی و کلامی باید کارکرد تا به اتحاد رسید، اینها مسائل مهم جهان اسلام هستند و الا تفاوت‌های فقهی خیلی مهم و تأثیرگذار نیستند. مردم تابع گروه‌هایی مرجع هستند و مسئولین برخاسته از دانشگاه هستند و دانشگاهیان نسبت به عموم مردم مرجعیت دارند.

ایشان در پایان تذکر داد: پژوهش‌هایی که انجام می‌شود، هدفمند نیست؛ اما اگر سمت‌وسوی پژوهش‌های دانشگاهی را درست کنیم، گنجینه قابل‌توجه و کاملی از پژوهش‌های دانشگاهی خواهیم داشت؛ اما از آنجا که محتوای پژوهش‌های دانشگاهی قابل‌اجرا نیست، باید اندیشکده‌ای باشد که بتواند محصول این پژوهش‌ها را فراوری کند و با تلخیص و تحلیل داده‌ها، اثری مفید و مستند برای تصمیم‌گیران و سیاست‌یون تهیه کند و در کنار پژوهشگاه، اندیشکده لازم است تا تحقیقات در عمل به کار گرفته شود.

در پایان جلسه هم مطابق معمول برنامه پرسش‌وپاسخ برقرار بود. ایشان در پاسخ به یک سؤال متذکر شدند که مراتب تقریب را باید طیفی دید و همزیستی مسالمت‌آمیز مقدمه تقریب و مرحله ابتدایی آن است.